Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

AUREL PENTELESCU
IONUȚ-CONSTANTIN PETCU

EPISCOPII ARMATEI ROMÂNE
Biografii. Documente (1921–1948)

Către cititor:
ADRIAN PANDEA

EDITURA MILITARĂ

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

CUPRINS

Către cititor (Nota editorului) 7
Notă asupra ediției 9

Partea întâi: BIOGRAFII

Episcopia armatei române (1921–1948). Prezentare generală 15

Preotul iconom stavrofor Constantin Nazarie (1865–1926), promotor al episcopatului militar românesc 31

Protopopul dr. Vasile Saftu (1863–1922), cel dintâi numit Inspector al clerului militar românesc 43

Episcopul Justinian Teculescu (1865–1932) 49

Episcopul dr. Ioan Stroia (1865–1937) 67

Episcopul dr. Partenie Ciopron (1896–1980) 81

Sub trei episcopi militari: protopopul Ioan Dăncilă (1889–1983) 99

Partea a doua: DOCUMENTE

Documente privind organizarea şi funcționarea Episcopiei Armatei Române în anii 1921–1948 107

Documente privind alegerea, hirotonia întru arhiereu pe seama Episcopiei Armatei, învestirea şi instalarea Episcopului Justinian Teculescu. Alte documente 165

Documente privind alegerea, hirotonia întru arhiereu pe seama Episcopiei Armatei, învestirea şi instalarea Episcopului dr. Ioan Stroia. Alte documente 187

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

Documente privind alegerea, hirotonia întru arhiereu pe seama Episcopiei Armatei, învestirea şi instalarea Episcopului dr. Partenie Ciopron. Alte documente 207

Abrevieri 247
Bibliografie selectivă 249

ADDENDA

Cuprinsul volumelor tipărite de protopopul Ioan Dăncilă, ordonate după anul primei ediții 255

Aurel Pentelescu, *Câteva erori în cercetarea istoriografică privind Episcopia Armatei Române din anii 1921–1948* 259

Mărturii iconografice 269

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Episcopia Armatei Române (1921–1948). Prezentare generală

Constituirea statelor naționale europene, cu precădere în secolul al XIX-lea, supranumit „secolul naționalităților", a impus formarea armatelor naționale permanente şi a serviciului militar obligatoriu pentru cetățenii de vârstă tânără, apți fizic şi intelectual să participe la acțiuni militare. Mai mult, războaiele napoleoniene de la începutul acelui veac au pus în evidență faptul că victoria pe câmpul de luptă nu se obține printr-o singură confruntare armată contra armată, iar războiul poate fi de durată şi cu multiple forme de manifestare sub raport militar, economic, diplomatic etc. Ca urmare, rezistența fizică şi morală a luptătorilor, de la soldat la general, s-a impus nu odată în prim-planul operațiunilor militare, făcând balanță cu eficiența armamentului tot mai complex din dotare, pe măsura trecerii timpului şi a descoperirilor ştiințifice ce au avut loc.

În aceste împrejurări, Biserica s-a oferit sau a fost chemată să contribuie la întărirea morală a luptătorilor, prezența preotului în mijlocul ostaşilor pe câmpul de luptă a dobândit treptat un caracter organizat şi permanent, reglementată prin legi şi regulamente specifice.Pentru spațiul românesc, Mitropolia Ungro-Vlahiei, în colaborare cu Departamentul Lucrărilor Ostăşeşti, a întocmit, în octombrie 1850, *cele dintâi* instrucțiuni privind *Îndatoririle preoților de oştire*, care au fost în vigoare timp de douăzeci de ani. A urmat Înaltul Decret nr. 603 din 9/21 aprilie 1870, prin care Domnul Carol I al României a promulgat *Regulamentul pentru clerul din armata permanentă*, document ce a reglementat asistența religioasă în Armata Română timp de peste 45 ani, până în anul 1915. În 1915 au fost întocmite şi aprobate de Ministerul de Război *Instrucțiunile asupra atribuțiilor preoților de armată*, în temeiul cărora s-a desfăşurat asistența religioasă în campaniile Armatei Române din anii 1916–1919, cât şi ulterior, până la data 1 aprilie 1922, când, practic, s-a pus în aplicare, odată cu aprobarea Bugetului, *Legea privitoare la organizarea clerului militar*, urmată, în 1924, de *Regulamentul* de aplicare a acestei legi[1].

---

[1] Vezi instrucțiunile *Îndatoririlor preoților de oştire* din anul 1850, în Gheorghe Vasilescu, *Asistența religioasă în oastea Țării Româneşti în 1850–1870*, în vol. *Armata şi Biserica*, coord. Ilie

Libris.ro Respect pentru oameni și cărți

Declanșarea Primului Război Mondial în vara anului 1914 a pus și în fața Bisericii Ortodoxe Române problema asistenței religioase a militarilor Armatei Române în cazul intrării României în vâltoarea conflictului armat. Drept urmare, Sfântul Sinod (Preşedinte: Mitropolit Primat Conon Arămescu-Donici, 1837–1922; mitropolit primat, 1912–1919), în şedința sa din 15 mai 1915 a desemnat pe preotul Constantin Nazarie (1865–1926), profesor universitar, catedra de Teologie Morală, Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității din Bucureşti, să organizeze şi să conducă *Serviciul Religios* al Armatei Române în timp de război, ca delegat al Sfântului Sinod pe lângă Marele Cartier General. În acelaşi timp Sfântul Sinod a elaborat şi emis părintelui profesor Constantin Nazarie o *Decizie sinodală* în şapte puncte, care a stat la baza organizării Serviciului Religios al Armatei şi care a generat alcătuirea, în acelaşi an, a *Instrucțiunilor asupra atribuțiunilor preoților de armată*, aprobate de forurile militare în drept[2].

Vasta muncă organizatorică depusă de părintele profesor Constantin Nazarie, traversând greutățile ce păreau insurmontabile, atât din partea Bisericii, dar mai ales a Armatei, au făcut ca la declanşarea ostilităților, în august 1916, Serviciul Religios al Armatei Române să fie funcționabil, preoții militari mobilizați însoțind unitățile militare la care au fost repartizați în vâltoarea războiului. *Referatul* întocmit de părintele profesor Constantin Nazarie, la sfârşitul campaniei 1916–1918 către Sfântul Sinod rămâne un document valoros, unicat, despre dăruirea şi jertfa preoților români în Marele Război pentru Întregirea Neamului[3].

În acest *Referat*, pledoaria părintelui profesor Constantin Nazarie pentru permanentizarea preoților în armată, ca la majoritatea statelor eu-

---

Manole, Bucureşti, 1996, pp. 132–135 (Colecția „Revista de Istorie Militară", nr. 4). Vezi *Regulamentul pentru clerul din armata permanentă* din anul 1870, în „Monitorul Oficial", nr. 79 din 9/21 aprilie 1870. Precizăm în context că *Regulamentul* totaliza 15 articole cuprinse în două capitole, cu prevederi atât pentru îngrijirea celor suferinzi, cu precădere în campanii, şi răspândirea ştiinței de carte în rândul ostaşilor. Un set amplu de instrucțiuni, *Datoriile preotului în armată*, elaborate în 1876 („Biserica Ortodoxă Română", anul IV, 1877–1878, pp. 173–180.) detaliau prevederile celor 15 articole din *Regulament*, devenite obligatorii atât pentru preoți, cât şi pentru comandanții unităților militare. Pe baza acestora s-a desfăşurat activitatea preoților mobilizați ce au însoțit ostaşii Armatei Române în Războiul pentru Independența de Stat a României în anii 1877–1878, cât şi ulterior, până în anul 1915. Vezi documentul *Instrucțiuni asupra atribuțiunilor preoților de armată*, în vol. Gheorghe Nicolescu ş.a., *Preoți în lupta pentru marea Unire, 1916–1919*, Editura Europa Nova, Bucureşti, 2000, pp. 11–23 (doc. 13) pe baza cărora s-a realizat activitatea preoților mobilizați în Războiul pentru Întregirea Neamului (1916–1919).

[2] Vezi conținutul *Deciziei sinodale* (în şapte puncte), *Ibidem*, pp. 1–2 (doc. 1).

[3] Constantin Nazarie, *Activitatea preoților de armată în campania din 1916–1918*, Imprimeria Ministerului Cultelor şi Artelor, Bucureşti, 1920, 108 p. De precizat că *Referatul* poartă data: Bucureşti, 25 Decembrie 1918 şi semnătura: Protoiereu, Iconom C. Nazarie. Pe a doua foaie de titlu se menționa: Bucureşti, Tipografia Cărților Bisericeşti, 1921.

ropene, atinge cote destul de înalte: „Desigur că introducerea preoților de armată va reclama cheltuieli, nu aşa de mari, însă, ca să ne sperie; dar chiar mari de-ar fi, nu trebuie să se facă economie când e vorba de pregătirea sufletească a ostaşului şi deci a flăcăului român, floare, mândrie şi nădejde a Neamului. Oricât am fi de materialişti, nu putem *să nu recunoaştem preponderența sufletului, măcar în acte de eroism* (*subl.* C.N.), cum sunt cele pe care e chemat soldatul să le săvârşească". Adăuga apoi, referindu-se la experiența dobândită de preoți în timpul războiului: „Dacă preotul, fără a fi încetățenit în armată, a adus servicii aşa de mari şi reale, uşor se poate ghici ce foloase îi va aduce în timp de pace şi de război, când el va face parte integrantă din ea, se va forma, dezvolta şi va lucra permanent în vederea trebuințelor ei"[4].

„Bazat pe acest Raport, Sfântul Sinod, apreciind folosul real pe care l-ar putea aduce preotul militar activ instituției armatei, deci Țării şi Neamului, ferind pe soldați de mrejele curentelor subversive (bolşevice, *n.n.*), a intervenit la Ministerul de Război în acest sens. În acelaşi timp şi în acelaşi sens a intervenit la guvern cu toată autoritatea sa şi Mitropolitul Primat dr. Miron Cristea, care cunoştea din însăşi activitatea sa pastorală contribuția folositoare a clerului militar activ. Grație acestei intervențiuni, Ministerul de Război, fără a mai tărăgăna lucrurile, a alcătuit un proiect de lege, care, votat de Corpurile legiuitoare în iulie 1921, s-a publicat în Monitorul Oficial sub titlul *Lege privitoare la organizarea clerului militar*"[5].

În *Expunerea de motive* la Legea privitoare la organizarea clerului militar, Ministrul de Război, General de Brigadă Ion Răşcanu afirma: „Armata noastră, care a luptat în condiții extrem de grele, cunoscute îndeajuns de d-voastră, grație pregătirii ei sufleteşti a putut să înfrunte cele mai grele timpuri şi să treacă neatinsă pe lângă flagelul teribil al bolşevismului, care a prins în focul său şi mistuit formidabila armată rusească [...] Sentimentul religios a fost veşnic cald în sufletul soldatului nostru, căci preoțimea militară care a însoțit armata în tot timpul războiului *a fost mai presus de orice laudă* (*subl.n.*), şi ca adevărați apostoli preoții n-au părăsit un moment postul lor sfânt şi de onoare, ajutând ofițerimea spre a putea duce la glorie trupele noastre". Pentru a conchide, în final: „Oricare ar fi greutățile financiare prin care trecem, oricât de multe şi mari economii s-ar impune, ele sunt prea mici în fața nevoii de a menține curat sufletul armatei, căci numai armata, rămasă neatinsă, ne va putea garanta propăşirea națiunii noastre pe toate tărâmurile"[6].

---

[4] *Ibidem*, pp. 95–96.

[5] Ion Rusu Abrudeanu, *Înalt Prea Sfinția Sa Patriarhul României dr. Miron Cristea. Omul şi faptele*, vol. 1, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1929, p. 355.

[6] „Monitorul Oficial". Partea a III-a, nr. 154, 14 martie 1922, p. 4359.

Libris.ro Respect pentru oameni și cărți

Votată aproape în unanimitate (107 pentru, două voturi contra) de Adunarea Deputaților în ședința din 19 iulie 1921, sancționată apoi de Regele Ferdinand I și publicată în Monitorul Oficial[7], *Legea privitoare la organizarea clerului militar* a marcat înființarea, sub raport militar, a Inspectoratului Clerului Militar în structura Ministerului de Război, iar sub raport ecleziastic a Episcopiei Militare a Armatei Române în organigrama Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Preoții militari activi, asimilați în grade ofițerești, au fost puși sub jurisdicția administrativă a Inspectorului clerului militar, care avea gradul de General de Brigadă asimilat. Conform legii (art. 5), Inspectorul clerului militar era episcop, membru al Sfântului Sinod, numit în această funcție prin decret regal, cu titlul „Episcop de Alba Iulia". Acesta exercita jurisdicția canonică doar asupra preoților militari activi de rit ortodox, în cadrul Episcopiei Militare fiind cooptați preoți și de alte confesiuni (greco-catolici, romano-catolici, imami pentru cultul musulman).

Elaborarea *Legii privitoare la organizarea clerului militar* a însemnat și desființarea Serviciului Religios al Armatei, ca structură militară, și apariția alteia: *Inspectoratul Clerului Militar*. Odată cu aceasta înceta și activitatea părintelui profesor Constantin Nazarie în cadrul Armatei Române. De fapt, prin ordinul Ministerului de Război nr. 69173 din 22 martie 1922 i s-a comunicat următoarele: „Prea cucernice părinte, Pe ziua de 1 aprilie 1922, urmând a se pune în aplicare „Legea clerului militar", am onoarea a vă face cunoscut că de la această dată conducerea Serviciului Religios va trece în sarcina P.S. Vasile Saftu, care, în conformitate cu art. 5 din sus citata Lege, a fost numit Inspector al Clerului Militar, prin Înaltul Decret Regal nr. 5303 bis, din 10 decembrie 1921". Prin același ordin se solicita predarea arhivei Serviciului Religios al Armatei, pe bază de inventar, preotului Georgescu G. Silvestru, șeful Biroului Cler din Ministerul de Război. În final, ordinul preciza: „Cu această ocaziune ministrul [de Război] aduce Sfinției voastre și părintelui V. Pocitan, subșeful acestui serviciu, vii mulțumiri pentru modul cum ați condus Serviciul [Religios] atât în timpul războiului, *cât și până în prezent* (*subl.n.*)"[8].

Se încheia astfel etapa ce a premers înființarea Episcopiei Armatei, protopopul dr. Vasile Saftu din Brașov fiind numit cel dintâi Inspector al Clerului Militar prin Î.D.R. nr. 5303 bis din 10 decembrie 1921, publicat în Monitorul Oficial[9]. Decesul subit, la 6 aprilie 1922, al protopopului dr.

---

[7] „Monitorul Oficial. Partea I", nr. 99, din 6 august 1921, pp. 3919–3920.

[8] AMR, fond Ministerul de Război, Inspectoratul Clerului Militar, dosar nr. 64, f. 300; *apud* Gheorghe Dobrescu, *Organizarea Serviciului Religios al Marelui Cartier General, primul pas la permanentizarea asistenței religioase în Armata Română*, în vol. *România în ecuația păcii și dictatului*, Editura Paralela 45, Pitești, 2001, p. 64.

[9] „Monitorul Oficial", nr. 242 din 26 ianuarie 1922, p. 10487.

Vasile Saftu nu a mai permis parcurgerea etapelor ce au urmat numirii sale ca Inspector al Clerului Militar: tunderea în monahism, ridicarea la rangul de arhimandrit, hirotonirea ca arhiereu, învestitura regală, instalarea în scaunul episcopal, aşa cum cereau reglementările în vigoare.

Sfântul Sinod şi Ministerul de Război au reluat, în anul 1922, procesul cerut de aplicarea *Legii privitoare la organizarea clerului militar*, care s-a finalizat prin instalarea ca Episcop de Alba Iulia şi Inspector al Clerului Militar în persoana Preasfinţitului Justinian Teculescu, fostul protopop de Alba Iulia Ioan Teculescu. Acesta a fost cel dintâi Episcop militar în exerciţiu, păstorind clerul militar activ şi ostaşii Armatei Române în perioada 1 aprilie 1923 – 18 decembrie 1924, când a fost numit prin Î.D.R. nr. 4092, episcop eparhiot al Eparhiei Cetatea Albă-Ismail, unde a păstorit până la moarte, 16 iulie 1932.

Episcopia Armatei Române s-a înfiripat destul de greu în acei ani de început ai existenţei sale. Odată cu învestitura regală a Episcopului Justinian Teculescu au fost recunoscuţi cu toate drepturile de preoţi militari activi şi cei 4 preoţi activi preluaţi din armata austro-ungară, între care preotul maior Ioan Dăncilă (1889–1983), care a fost hirotesit, la 8 noiembrie 1923, protopop al preoţilor militari în Catedrala Încoronării din Alba Iulia de către noul episcop militar. Ulterior, în 1924, au fost recrutaţi încă 11 preoţi dintre cei care au luptat pe front în anii războiului din 1916–1919. Aceşti 15 preoţi, în frunte cu Episcopul Justinian Teculescu au format primele cadre ale clerului militar activ din Armata Română. Ulterior, prin concurs, au fost recrutaţi: 8 preoţi, la 01.01.1925; 13 preoţi, la 01.04.1925; 2 preoţi, la 01.05.1926[10]. Procesul de sporire a numărului preoţilor militari activi în structurile militare a continuat, pe măsura nevoilor şi posibilităţilor financiare, depăşind cifra de 100 preoţi în anii celui de al Doilea Război Mondial, sub ocârmuirea Episcopului dr. Partenie Ciopron[11].

Marele merit al Episcopului Justinian Teculescu a constat în redactarea, împreună cu factorii militari decizionali, a *Regulamentului pentru punerea în aplicare a Legii privitoare la organizarea clerului militar*, avizat de Sfântul Sinod în şedinţa din 2 aprilie 1924 şi aprobat prin Jurnalul nr. 783 al Consiliului de Miniştri în şedinţa din 16 aprilie 1924[12].

Mutarea Episcopului Justinian Teculescu ca eparhiot la Cetatea Albă-Ismail a lăsat Episcopia Armatei fără conducere. Pentru rezolvarea acestei probleme, Sfântul Sinod şi Armata Română, la comun acord, în conformitate cu *Legea clerului militar*, au chemat pe Preotul dr. Ioan Stroia la conducerea Inspectoratului Clerului Militar.

---

[10] Cf. „Anuarul ofiţerilor activi ai Armatei Române", 1926, pp. 676–679.

[11] *Ibidem*, 1944, pp. 1206–1214.

[12] „Monitorul Oficial. Partea I", nr. 115, 29 mai 1924, pp. 5891–5894.

Libris.ro Respect pentru oameni și cărți

Arhimandritul dr. Ioan Stroia a fost hirotonit arhiereu la 14 iunie 1925 în Catedrala Patriarhală din Bucureşti. Învestirea regală s-a săvârşit la Castelul Peleş-Sinaia în data de 20 iunie 1925, iar instalarea ca Episcop al Armatei cu titlul „de Alba Iulia" câteva zile mai târziu. În controalele Armatei Române este consemnat începând cu data de 14 iunie 1925. A condus clerul militar activ până la moartea sa, survenită la 18 aprilie 1937, în vârstă de 72 ani, adică 12 ani, cea mai îndelungată păstorire dintre cei trei episcopi militari în exercițiu în perioada 1921–1948.

De numele Episcopului dr. Ioan Stroia sunt legate elaborarea a două importante documente pentru activitatea Episcopiei Armatei Române: *Instrucțiuni provizorii asupra Serviciului religios în timp de pace şi în timp de război*, în anul 1931, şi *Legea pentru organizarea clerului militar*, votată de Corpurile legiuitoare în martie 1937, promulgată de Regele Carol al II-lea şi publicată în Monitorul Oficial[13]. De asemenea, sub păstorirea Episcopului dr. Ioan Stroia sediul Episcopiei Militare a fost mutat de la Bucureşti la Alba Iulia, în 1925, Catedrala Încoronării devenind, în anii 1925–1948, Catedrala Episcopiei Militare, în urma demersurilor Ministerului Apărării Naționale, în patrimoniul căruia a intrat, până în anul 1948[14].

Legea pentru organizarea clerului militar, din 22 martie 1937, s-a impus ca necesitate, pe baza experienței dobândită în cei peste 15 ani de la adoptarea legii anterioare, din 6 august 1921. Printre elementele de noutate în organizarea Episcopiei Militare a fost instituirea funcției: *preot de garnizoană*, întrucât *Legea privitoare la cadrele militare*, cât şi *Legea bugetară* nu mai permiteau preot pentru fiecare unitate militară (regiment). La fel, în baza noii legi, pentru diferite confesiuni, afară de cea ortodoxă, se cooptau *preoți diurnişti*, în locul preoților militari activi (imami pentru cultul mahomedan etc.). Prin noua lege s-a constituit *Consiliul administrativ al Episcopiei Militare* în scopul gestionării averii acesteia. De asemenea, alegerea episcopului militar se făcea prin strânsa colaborare dintre cele două conduceri ale Episcopiei Militare, Biserica şi Armata: dintre cei 3 candidați propuşi de Sfântul Sinod, Ministerul Apărării Naționale desemnează pe cel care îl consideră apt fizic şi cultural să îndeplinească funcția de Inspector al Clerului Militar cu gradul de General de Brigadă asimilat.

Un *Regulament* privitor la această nouă lege a clerului militar urma să fie elaborat de Ministerul Apărării Naționale şi aprobat, atât de Sfântul Sinod, cât şi de Consiliul de Miniştri. Numai că un astfel de *Regulament* nu avem ştiință să se fi adoptat în mod oficial. El a existat în proiect, depistat de noi în Arhivele Militare.

---

[13] *Ibidem*, nr. 67 din 22 martie 1937, pp. 2794–2795.

[14] Din 1948 Catedrala Ortodoxă din Alba-Iulia, cunoscută până atunci cu numele Catedrala Încoronării, s-a numit Catedrala Reîntregirii Bisericii sau Catedrala Reîntregirii.

Libris.ro Respect pentru oameni și cărți

Cu adresa nr. 31187 din 13 octombrie 1937, Ministerul Apărării Naționale. Direcțiunea Personalului. Biroul 4 Cler înaintează Inspectoratului Clerului Militar „un exemplar din Proiectul de Regulament pentru punerea în aplicare a Legii Clerului Militar". Rezoluția pusă pe această adresă de către destinatar – Episcopul dr. Partenie Ciopron era: „Îl vom studia împreună cu membrii Comisiei instituită de M.A.N."[15]. Regulamentul (în proiect) conține 7 capitole şi 44 articole. Potrivit art. 44 acest Regulament, în mod firesc, abroga precedentul Regulament, cel din 29 mai 1924. În actualul stadiu al cercetărilor noastre, după cum s-a mai afirmat, nu avem ştiință ca *Regulamentul* (în proiect) să fi fost oficializat. În baza aceloraşi surse de arhivă, cu adresa nr. 765.752 din 19 februarie 1940, Corpul 6 Armată. Serviciul Religios solicita Inspectoratului Clerului Militar „să se trimită 3 exemplare din «Instrucțiuni asupra serviciului religios» pentru preoții militari numiți prin Î.D. 350/5 februarie 1940 la garnizoanele Turda, Beiuş, Marghita din raza Corpului 6 Armată"[16].

Precizăm că *Instrucțiunile* solicitate nu puteau fi decât cele elaborate de Ministerul Apărării Naționale şi Inspectoratul Clerului Militar în anul 1931, unde la art. 70, ultimul, se arăta că acestea „completează dispozițiile din Regulamentul din 18 iunie 1924", fapt ce poate induce ideea că Regulamentul (în proiect) din 1937 nu a fost oficializat, noul ierarh militar, Episcopul dr. Partenie Ciopron, înscăunat la Alba Iulia în 10 octombrie 1937, în afară de rezoluția amintită, nu cunoaştem să fi exprimat altă opțiune. De fapt, în cercetarea noastră nu am întâlnit până în prezent referiri la oficializarea proiectului de *Regulament* la *Legea clerului militar* din anul 1937, deşi, sub raport juridic, acest Regulament se impunea a fi fost adoptat oficial.

După decesul Episcopului dr. Ioan Stroia, în 18 aprilie 1937, şi instalarea Episcopului dr. Partenie Ciopron la Alba Iulia în toamna aceluiaşi an, 1937, Episcopia Armatei Române a intrat într-o fază nouă a evoluției ei. Energicul Vlădică al Oştirii, Episcopul dr. Partenie Ciopron a elaborat în scurt timp un *plan unitar* de activitate, cu măsuri ferme şi imediate de revigorare a instituției clerului militar, mai ales că situația din Europa era prevestitoare de război.

La 20 noiembrie 1937, în cea dintâi *Scrisoare pastorală* a Episcopului dr. Partenie Ciopron către preoții militari din subordine, acesta preciza: „Vi se cere o muncă mai intensă în via Domnului Hristos. Nu dați înapoi în fața oricăror greutăți. Urmăriți cu perseverență lărgirea cunoştințelor religioase, mobilarea sufletelor şi oțelirea caracterelor. Străduiți-vă să ridicați paraclise şi capele în garnizoanele încredințate, ca să aveți unde aduce lau-

[15] AMR, fond Inspectoratul Clerului Militar, dosar nr. 259, f. 268.
[16] *Ibidem*, f. 472.

Libris.ro Respect pentru oameni și cărți

dă lui Dumnezeu prin jertfa cea fără de sânge". Adăuga apoi: „În general, doresc să văd pe fiecare preot militar interesându-se zilnic şi cercetând, ca un adevărat apostol, pe ostaşii încredinţaţi spre păstorire. Mai mult, doresc ca preotul militar să cunoască pe fiecare ostaş în parte, să-i ştie nevoile lui sufleteşti, iar ostaşul să găsească în persoana preotului militar pe duhovnicul în faţa căruia să-şi deschidă larg porţile sufletului său. Să nu rămână niciun ostaş nemărturisit şi neîmpărtăşit cel puţin odată pe an. Dacă moralul unui ostaş este la un nivel ridicat, atunci eventualele greutăţi şi lipsuri materiale nu-l tulbură"[17].

Cu acelaşi prilej, Vlădica Partenie al Armatei înştiinţa preoţii militari: „În curând voi trece la fiecare garnizoană din Ţară şi împreună vom oficia servicii religioase impunătoare în faţa ostaşilor, după care va urma predica şi explicaţiuni potrivit cerinţelor situaţiei locale"[18]. Trebuie subliniat faptul că misiunile pastorale ale Episcopului dr. Partenie Ciopron în rândul ostaşilor au fost unul din punctele forte ale revigorării instituţiei clerului militar din acei ani de început ai episcopatului său militar, cum, practic, prea puţin au făcut ierarhii anteriori ai Episcopiei Militare. Desfăşura ample slujbe religioase în aer liber în faţa a sute şi sute de ostaşi, urmate de predici înflăcărate care înălţau sufleteşte pe toţi cei de faţă, participanţi la Sfânta Liturghie, făcându-i tot mai responsabili de îndeplinirea îndatoririlor sacre pentru apărarea armată a hotarelor Ţării şi Neamului.

După rapturile teritoriale şi dezmembrarea României Mari în vara anului 1940, Episcopul dr. Partenie Ciopron, însoţit de protopopul preoţilor militari, preotul colonel Ioan Dăncilă, a străbătut ţara în lung şi lat, îndeosebi în zona de vest a acesteia, săvârşind în faţa efectivelor militare mobilizate Sfânta Liturghie, urmată de ample predici mobilizatoare cu scopul de a depăşi momentele tragice prin care trecea Neamului Românesc şi Ţara[19].

De precizat, în context, că drumurile pastorale ale Episcopului dr. Partenie Ciopron nu au încetat odată cu sfârşitul anului tragic 1940, şi nici în lunile din prima parte a anului 1941, totalizând, ca şi în anul precedent, câte 10–15 zile pe lună, fiind vizitate mai toate garnizoanele militare ale ţării, săvârşind impresionante slujbe religioase. Prin cuvântările rostite după Sfânta Liturghie, Vlădica Oştirii sădea încredere şi speranţă, îndemna la dârzenie şi îmbărbătare, încât fiecare ostaş – de la general la soldat – se pătrundea de responsabilitatea redobândirii teritoriilor româneşti pierdute. Spre exemplu, în *Pastorala* cu prilejul sfintelor sărbători ale Naşterii

[17] ANIC, fond Ministerul de Război (2238). Inspectoratul General al Armatei pentru E.C.P. Serviciul de informaţii, dosar nr. 2, f. 79.

[18] *Ibidem*, f. 72.

[19] Aurel Pentelescu, *Episcopul Dr. Partenie Ciopron. Drumuri pastorale printre ostaşi*, în „Revista de Istorie Militară", nr. 5–6 (63–64), 2000, pp. 9–14.

Libris.ro

Domnului din anul 1940 şi Anul Nou 1941, Vlădica Partenie afirma răspicat: „Suferinţa ceasului de acum să ne slujească spre zidire. Ţara şi Neamul se află în mijlocul unei mari încercări". Drept urmare, îndemna: „Aprindeţi în inimile voastre candela nădejdii"[20].

Se poate afirma, fără nicio reţinere, că activitatea pastorală, deosebit de intensă în rândul ostaşilor, desfăşurată de Episcopul dr. Partenie Ciopron şi preoţii militari din subordinea sa în perioada septembrie 1940 – iunie 1941 (circa zece luni calendaristice) a pus în evidenţă rolul şi importanţa Episcopiei Militare în structurile Armatei Române, eficienţa fără seamăn a acesteia. Declanşarea operaţiunilor militare la 22 iunie 1941 a rezervat asistenţei religioase în rândul militarilor un rol distinct, specific, în strânsă corelaţie cu dinamica evenimentelor. Preoţii militari activi, cât şi cei mobilizaţi, prezenţi permanent în mijlocul ostaşilor au făcut dovada jertfei de sine ca slujitori întru Iisus Hristos, în cei aproape cinci ani, septembrie 1940 – mai 1945, de intensă pastoraţie în rândul militarilor, fie „pe zonă", fie pe front, până la Stalingrad, Caucaz, în Est, sau în Vest, în Munţii Tatra şi Boemia spre Praga.

Dacă prin activitatea de intensă pastoraţie în rândul militarilor, Episcopia Armatei şi-a dovedit vigoarea şi eficienţa deosebită, s-a datorat şi sporirii în timp a numărului preoţilor militari activi, pe măsura nevoilor, dar mai ales a posibilităţilor financiare ale Ministerului Apărării Naţionale.

În 1937, la instalarea Episcopului dr. Partenie Ciopron, Episcopia Armatei Române dispunea de 38 preoţi militari activi. În vara anului 1940, în urma concursurilor organizate, situaţia se prezenta astfel: 1 Episcop General de Brigadă; 2 preoţi locotenent colonel; 3 preoţi maior; 47 preoţi căpitan; total 56 personal asimilat ofiţerilor[21]. Pentru ca în anul 1944 situaţia să se prezinte astfel: 1 Episcop General de Brigadă; 5 preoţi de Corp de Armată (locotenent colonel); 19 preoţi de Divizie (maior); 1 preot maior dispărut pe front; 83 preoţi de garnizoană (căpitan); 3 preoţi căpitan dispăruţi pe front; total 102 personal asimilat ofiţerilor[22]. Sporul numeric a fost de 86 preoţi militari activi, în urma a şase concursuri ce au avut loc, astfel: 8 iunie 1939 – 13 preoţi; 1 februarie 1940 – 9 preoţi; 15 noiembrie 1940 – 21 preoţi; 15 iunie 1941 – 13 preoţi; 15 noiembrie 1941 – 20 preoţi; 1 decembrie 1943 – 10 preoţi. Din cei 86 preoţi militari activi (căpitani) 3 au fost daţi dispăruţi pe front, precum şi 1 preot maior, rămânând în evidenţă 107 preoţi militari activi din totalul de 111 preoţi. La nivelul anului 1944 funcţionau 102 preoţi militari activi, întrucât, pe parcursul anilor, 5 preoţi militari activi s-au retras (demisie) din diferite motive acceptate de forurile în drept.

---

[20] „Arma Cuvântului", nr. 8, decembrie 1940, p. 4.

[21] „Anuarul ofiţerilor activi ai Armatei Române", 1940, pp. 63; 1301–1305.

[22] *Ibidem*, 1944, pp. 1206–1214.

Libris.ro Respect pentru oameni și cărți

Un important factor pledant pentru viabilitatea şi eficiența Episcopiei Militare l-a constituit, în timpul păstoririi Episcopului dr. Partenie Ciopron, editarea revistei lunare *Arma Cuvântului*, ca *organ oficial al Episcopiei Militare*. Revista a fost proiectată să apară din luna ianuarie 1938 (vezi *Scrisoarea pastorală* din 20 noiembrie 1937), dar primul număr a apărut în luna mai 1940. Ultimul număr: aprilie 1944. Total 48 luni calendaristice, ceea ce ar fi însemnat 48 numere de revistă. Numai că din motive obiective (starea de război, posibilități de editare, hârtia necesară etc.), cele 48 de numere s-au cuprins în doar 19 fascicole, care au totalizat 1086 pagini tipărite (format A5)[23].

Informațiile cuprinse în paginile revistei *Arma Cuvântului* atestă un efort redacțional, care din perspectivă istorică, se prezintă deosebit de valoros, mai ales prin marea varietate a textelor ce s-au tipărit: Pastorale către ostaşi emise de Episcopul dr. Partenie Ciopron la Naşterea Domnului şi la Învierea Mântuitorului Iisus Hristos, cu ample şi consistente referiri la evenimentele prin care trecea Țara şi Neamul Românesc; articole cu caracter doctrinar teologic; informații despre activitatea preoților militari activi şi mobilizați pe front; cronica drumurilor pastorale printre ostaşi ale Episcopului Armatei ş.a. Să notăm că fondarea de către Vlădica Partenie a acestei reviste – organ oficial al Episcopiei Militare, urma modelul mentorului, Mitropolitul Pimen Georgescu al Moldovei şi Sucevei (1853–1934; mitropolit: 1909–1934), care, în anul 1925, a fondat revista „Mitropolia Moldovei", la Iaşi. Atât Mitropolitul Pimen Georgescu, cât şi discipolul său, Episcopul dr. Partenie Ciopron, au realizat ideea că o instituție bisericească nu poate fi cunoscută, la vremea aceea, decât printr-un organ de presă propriu, activ şi permanent, aflat la dispoziția celor interesați.

Vâltoarea celui de al Doilea Război Mondial a cuprins şi Episcopia Armatei Române, preoții militari activi şi preoții mobilizați au însoțit trupele române în întreaga campanie din anii 1941–1945. Mai mult, în spațiul geografic sovietic preoții militari români au servit pastoral-misionar populația civilă, concomitent cu refacerea unor locaşuri de cult distruse sau transformate în magazii, cluburi de dans sau cinematograf de către regimul politic ateu sovietic. Acest amplu efort prestat de preoții militari români şi destinat populației civile s-a făcut fără a se perturba îndeplinirea îndatoririlor curente față de ostaşi: îmbărbătarea la luptă; săvârşirea Sfintei Liturghii atunci când condițiile acțiunilor militare permiteau; organizarea cimitirelor ostaşilor căzuți în lupte, cu evidența riguroasă a datelor de identificare strict necesare (gradul, numele şi prenumele, unitatea militară, data decesului, locul unde este mormântul, denumirea şi locul cimitirului etc.); redactarea scrisorilor de înştiințare a familiei celui căzut la datorie, în lupte ş.a.

[23] Vezi colecția revistei „Arma Cuvântului" din anii 1940–1944. Cota BAR: P.I.17606.